

Sygn. akt I Ca 100/19

POSTANOWIENIE

Dnia 16 lipca 2019 r.

Sąd Okręgowy we Włocławku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Mariusz Nazdrowicz (spraw.)
Sędziowie:	SO Barbara Baranowska SO Andrzej Witka-Jeżewski
Protokolant:	st. sekr. sąd. Małgorzata Dybowska-Pyrek

po rozpoznaniu w dniu 16 lipca 2019 r. we Włocławku

na rozprawie sprawy z wniosku M. B.

z udziałem Prokuratora Okręgowego we Włocławku, R. B., B. B. (2), M. F., J. C., R. C., A. U., H. N., B. C., J. W., H. W., I. S., A. P., I. K., B. B. (3)

o uchylenie lub zmianę postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku

na skutek apelacji wnioskodawcy

od postanowienia Sądu Rejonowego we Włocławku

z dnia 10 lipca 2018 roku, sygn. akt I Ns 209/18

postanawia:

oddalić apelację.

SSO Barbara Baranowska SSO Mariusz Nazdrowicz SSO Andrzej Witka-Jeżewski

I Ca 100/19

UZASADNIENIE

W apelacji nie zostały zgłoszone zarzuty dotyczące sfery ustaleń faktycznych dokonanych przez Sąd I instancji. Sąd Okręgowy ustaleń tych nie zmienił jak również nie przeprowadził postępowania dowodowego. Wobec tego uzasadnienie jego postanowienia będzie ograniczać się do elementów wskazanych w art. 387 § 2¹ kpc w zw. z art. 13 § 2 kpc. Można w tych warunkach ograniczyć się do konstatacji, że Sąd odwoławczy przyjął ustalenia Sądu Rejonowego jako własne czyniąc je podstawą orzekania w postępowaniu apelacyjnym.

Przed przystąpieniem do oceny zarzutów apelacyjnych niezbędne jest przeanalizowanie zaistniałej w sprawie sytuacji procesowej. Po wydaniu (w dniu 10 lipca 2018 r.) zaskarżonego orzeczenia wnioski o zmianę prawomocnego

postanowienia Sądu Rejonowego we Włocławku z dnia 30 listopada 2017 r. sygn. akt I Ns 315/17 złożył Prokurator Okręgowy we Włocławku, powołując się generalnie na tożsame argumenty jak wskazane w uzasadnieniu wniosku z 19 lutego 2018 r. złożonego przez apelującego. Sprawa zainicjowana wnioskiem Prokuratora otrzymała sygnaturę 886/18, a postanowieniem z 22 października 2018 r. w tamtej sprawie sprawa I Ns 886/18 została połączona do łącznego rozpoznania i rozstrzygnięcia ze sprawą I Ns 209/18. Wspomniana decyzja procesowa podjęta więc została w sytuacji, gdy już doszło do osądzenia jednej z połączonych spraw. Siłą rzeczy nie jest zatem możliwe wspólne rozpoznanie i rozstrzygnięcie połączonych spraw i wydanie postanowienia łącznego (gdyż w takim przypadku połączenia sprawy zachowują swoją odrębność i nadal są sprawami oddzielnymi, a końcowe rozstrzygnięcie powinno odnosić się do każdej z nich). Dlatego też konieczne było rozdzielenie przedmiotowych spraw, co sprawia, że sprawie I Ns 886/18 Sąd Rejonowy we Włocławku nada dalszy stosowny bieg.

Apelacja wobec braku jakichkolwiek uzasadnionych podstaw nie zasługiwała na uwzględnienie, a podniesione w niej zarzuty są całkowicie chybione.

Zarzut obrazy art. 679 kpc jest wręcz – mimo, że środek odwoławczy został sporządzony przez fachowego pełnomocnika – nie do końca zrozumiały. Wprawdzie wnioskodawca domagał się we wniosku „uzupełnienia postanowienia spadkowego” wskazując na nieistniejący zresztą przepis art. 673 § 3 kpc, ale przecież z uzasadnieniem tego pisma procesowego ewidentnie wynika, że chodziło mu o skorygowanie prawomocnego postanowienia Sądu Rejonowego we Włocławku z 30 listopada 2017 r. sygn. akt I Ns 315/17 (którym to postanowieniem Sądu ten uzupełnił swoje wcześniejsze postanowienie z 6 lipca 2016 I Ns 129/16 w zakresie dziedziczenia po J. P. wchodzącego w skład spadku gospodarstwa rolnego) poprzez uwzględnienie przy dziedziczeniu wspomnianego gospodarstwa również uczestniczki postępowania (matki wnioskodawcy) R. B.. Jest rzeczą oczywistą, że przedmiotem niniejszej sprawy nie było ponowne uzupełnienie postanowienia z 6 lipca 2016 r. w trybie nie obowiązującego już art. 677 § 3 kpc w brzmieniu sprzed wejścia w życie ustawy z 24 sierpnia 2007 r. o zmianie ustawy – Prawo o notariacie oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2008. 1287), gdyż stosownego uzupełnienia dokonał już Sąd Rejonowy we Włocławku w sprawie I Ns 315/17. Jedyłą możliwością dokonania wspomnianej modyfikacji był przepis art. 679 kpc, który ma zastosowanie nie tylko do postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku, ale także do dalszych postanowień, uzupełnianych w oparciu o przepis art. 677 § 3 kpc w dawnym brzmieniu czy art. 679 kpc (postanowienie Sądu Najwyższego z 7 marca 1968 r. II CR 102/68 opubl. OSNC 1968/10/176). Skarżący popadł przy tym w wewnętrzną sprzeczność, skoro formułując omawiany zarzut jednocześnie sam w uzasadnieniu apelacji przyznaje, że oddalony został wniosek „o zmianę postanowienia o stwierdzenie nabycia spadku po J. P.”. Jest przy tym niezmiernie symptomatyczne, że w swoim środku odwoławczym apelujący nie pokusił się o wskazanie – jaka – skoro nie art. 679 kpc – w jego ocenie powinna być podstawa prawna rozpoznania zgłoszonego wniosku. Kompletnie przy tym pozbawiony racji jest argument, że przepis art. 679 kpc nie wchodzi w grę, gdy jeden z kilku spadkobierców bezpodstawnie nie został ujęty w postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku (np. w skutek zatajenia istnienia nieślubnego dziecka spadkobiercy). Sprawia to przecież, że udziały w spadku pozostałych współspadkobierców powinny być inne (we wskazanym przykładzie mniejsze) niż stwierdzone na ich rzecz. Przedmiotowy przepis co do zasady ma więc jak najbardziej zastosowanie w takiej sytuacji.

Pozbawiony słuszności był także zarzut naruszenia przepisu art. 670 kpc. Z prawomocnym postanowieniem stwierdzającym nabycie spadku (w tym – jak wyżej wspomniano – uzupełnionym w trybie przepisu art. 677 § 3 kpc, w poprzednim brzmieniu), mającym skutki materialnoprawne wiąże się skutek powagi rzeczy osądzonej oraz domniemanie, że osoba, która uzyskała takie postanowienie, jest spadkobiercą (art. 1025 § 2 kc). Ustawodawca przewidział w art. 679 kpc szczególny sposób zmiany takiego postanowienia wyłączając w tym zakresie możliwość wznowienia postępowania (art. 524 § 1 kpc). Postępowanie wszczęte na podstawie art. 679 § 1 kpc w stosunku do pierwotnego postępowania o stwierdzeniu nabycia spadku jest postępowaniem samodzielnym i w istocie postępowaniem o stwierdzenie nabycia spadku. Sąd a quo prawidłowo jednak zauważył, że ma ono także specyficzny, „wznowienny” charakter. Uwidacznia się on w szczególności w tym, że zainteresowany, który był uczestnikiem postępowania o stwierdzenie nabycia spadku powinien wykazać – jak przy wznowieniu – szczególne przesłanki swojego żądania, czyli podstawę, której nie mógł powołać w poprzednim postępowaniu oraz zachowanie rocznego

terminu, który biegnie od chwili, w której uzyskał możliwość powołania się na nią (poza orzeczeniami wskazanymi w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia można dodatkowo wymienić postanowienia Sądu Najwyższego z 29 kwietnia 2016 r. I CSK 298/15 nie publ; LEX nr 204 3732 i z 21 grudnia 2011 r. IV CSK 199/11 nie publ; LEX nr 1131131). W konsekwencji podstawowym zadaniem Sądu rozpoznającego sprawę o zmianę postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku jest zbadanie, czy wykryte zostały nowe okoliczności i dowody pozwalające na obalenie domniemania wyrokującego ze stwierdzenia nabycia spadku, którego dotyczy wnioski o zmianę (postanowienie Sądu Najwyższego z 10 maja 2017 r. I CSK 521/16 nie publ; LEX nr 234 6308 i dalsze podane w uzasadnieniu judykaty). Negatywny wynik takiego badania automatycznie skutkuje oddaleniem wniosku bez konieczności zajmowania się jakimiś innymi kwestiami, a w szczególności, czy postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku jest prawidłowe w świetle norm prawa materialnego. Trzeba także ze szczególną mocą zaakcentować, że postępowanie przewidziane w art. 679 kpc nie służy naprawieniu błędów Sądu ani stron w postępowaniu spadkowym (tak Sąd Najwyższy przykładowo w najnowszych postanowieniach: z 29 czerwca 2018 r. I CSK 160/18 nie publ; LEX nr 251 8206, z 15 stycznia 2016 r. I CSK 1079/14 nie publ; LEX nr 197 7914 i z 11 września 2014 r. III CSK 239/13 nie publ; LEX nr 152 3438).

Wnioskodawca nie podjął nawet próby podważenia stanowiska Sądu I instancji, że mógł on powołać fakty świadczące o posiadaniu przez R. B. kwalifikacji do dziedziczenia gospodarstwa rolnego w sprawie I NS 315/17. W tej sytuacji z przyczyn wskazanych przez Sąd Rejonowy Sąd odwoławczy w pełni podzielił to zapatrywanie i zbędne jest powielanie argumentacji zaprezentowanej na jego poparcie. Trudno przy tym oprzeć się wrażeniu, że składając wniosek o zmianę postanowienia z 30 listopada 2017 r. M. B. dążył do sanowania zaniechania zaskarżenia w zwykłym trybie odwoławczym tego postanowienia w całkowitym oderwaniu od wskazanej w art. 679 kpc podstawy w postaci wykrycia nowych faktów i dowodów.

Skoro zatem apelujący nie wykazał podstawy zmiany w rozumieniu art. 679 § 1 kpc to przepis art. 670 kpc nie znajdował w sprawie zastosowania, a Sąd a qua nie mógł go naruszyć. Już więc z tych względów apelacja podległa oddaleniu.

Niezależnie od powyższego środek odwoławczy wnioskodawcy nie mógł zostać uwzględniony, gdyż w ogóle nie istniały podstawy prawne do orzekania o dziedziczeniu wchodzącego w skład spadku po J. P. gospodarstwa rolnego, a tym samym również do zmiany postanowienia w tym przedmiocie.

Uwagi zarówno wnioskodawcy jak i orzekających dotychczas Sądów umknęło bowiem, że wyrokiem z 5 września 2007 r. w sprawie P 21/06 (Dz. U. 2007.1205) Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że art. LV, LVI i LVIII ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – „Przepisy wprowadzające kodeks cywilny” (Dz.U. 1964.94 ze zm.) w zakresie, w jakim odnoszą się do spraw spadkowych, w których wydanie orzeczenia następuje od 14 lutego 2001 r., czyli od dnia ogłoszenia wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 31 stycznia 2001 r. (sygn. P 4/99) w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej są niezgodne z art. 2 oraz z art.64 ust. 1 i 2 w zw. z art.21 ust.1 i art.31 ust.3 Konstytucji Rzeczypospolitej polskiej. Oznacza to, że – jak to miało miejsce w rozpatrywanym przypadku – jeżeli spadek obejmujący gospodarstwo rolne został otwarty przed dniem wejścia w życie (tj. 1 stycznia 1965 r.) kodeksu cywilnego, a wydanie postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku nie wystąpiło przed dniem 14 lutego 2001 r. Sąd prowadzący postępowanie spadkowe wszczęte po tej dacie stosuje wyłącznie przepisy obowiązujące w chwili otwarcia spadku (czyli w odniesieniu do spadku po J. P. dekretu z dnia 8 października 1946 r. „Prawo spadkowe” – Dz. U. 1946. 328 ze zm.). Orzekając więc w tej sprawie o dziedziczeniu – otwartego przed dniem wejścia w życie kodeksu cywilnego – spadku z gospodarstwem rolnym Sąd za podstawę orzeczenia powinien przyjąć regulacje materialnoprawne obowiązujące w chwili otwarcia spadku, a nie wskazane przez normy międzyczasowe przepisy o dziedziczeniu gospodarstw rolnych, które miałyby działać retroaktywnie. Żadne przy tym przepisy prawa regulujące spadkobranie, a obowiązujące przed 1 stycznia 1965 r. nie przewidywały osobnych, szczególnych zasad dziedziczenia gospodarstw rolnych, w tym zwłaszcza konieczności posiadania specjalnych kwalifikacji do dziedziczenia gospodarstw. W konsekwencji wspomnianego wyroku Trybunału Konstytucyjnego wydane po dniu 13 lutego 2001 r. orzeczenie o stwierdzeniu nabycia spadku otwartego przed 1 stycznia 1965 r. nie może zawierać rozstrzygnięcia w zakresie odrębnego dziedziczenia wchodzącego w skład spadku gospodarstwa rolnego (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 2016 r. IV CSK 80/16 nie publ; LEX nr 2067788).

Nieznajomość powyższego doprowadziła do wystąpienia przez M. B. (działającego przez profesjonalistę) z mogącym jedynie budzić ogromne zdziwienie wnioskiem z 25 stycznia 2017 r., który zapoczątkował postępowanie w sprawie I Ns 315/17, a którego podstawą był właśnie – uznany przed wieloma laty za niekonstytucyjny – przepis art. LVI ustawy „Przepisy wprowadzające kodeks cywilny”. Zdziwienie to musi potęgować treść żądania i uzasadnienia tego wniosku (wnioskodawca żądał uwzględnienia przy dziedziczeniu gospodarstwa rolnego trójki rodzeństwa swojej matki, ale nie jej i uczestniczki M. F., gdyż w jego ocenie nie posiadały one kwalifikacji do dziedziczenia gospodarstwa rolnego) w porównaniu do zakresu obecnie dochodzonej ochrony prawnej. Zainicjowane zostało więc postępowanie, które zmierzało – w świetle zawartego w tamtym wniosku żądania – do skorygowania na niekorzyść R. B. postanowienia Sądu Rejonowego we Włocławku z 6 lipca 2016 r. sygn. akt I Ns 129/16, na podstawie którego dziedziczyła ona w 1/5 części również udział w spadkowym gospodarstwie rolnym. Niestety Sąd Rejonowy we Włocławku postanowieniem z 30 listopada 2017 r. orzekł całkowicie zgodnie z żądaniem wniosku, co doprowadziło do pozbawienia dziedziczenia matki wnioskodawcy w części dotyczącej gospodarstwa, gdyż postanowienie to jako prawomocne wywołuje wszelkie konsekwencje związane z jego wydaniem. Będzie tak do chwili wyeliminowania go z obrotu prawnego.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy we Włocławku na podstawie art. 385 kpc w zw. z art. 13 § 2 kpc orzekł jak w sentencji.

SSO Barbara Baranowska SSO Mariusz Nazdrowicz SSO Andrzej Witka- Jeżewski